

فرهنگ معاصر فارسی - انگلیسی کوچک

سلیمان حیم

ویراست جدید

حاوی ۳۵,۰۰۰ واژه و اصطلاح رایج
فارسی و برابره‌های انگلیسی هر کدام

فرهنگ معاصر

تهران ۱۳۸۸

فهرست نویسی پیش از انتشار

- سرشناسه: حیم، سلیمان، ۱۲۶۶ - ۱۳۲۸.
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ معاصر کوچک فارسی - انگلیسی / سلیمان حیم.
وضعیت ویراست: [ویراست جدید]. ویراستار فاطمه آذرمهر؛ دستیار
نسیم سلطانزاده
مشخصات نشر: تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری: ۸۰۰ ص.؛ ۱۲×۱۷ س.م.
وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: فارسی - واژه نامه ها - انگلیسی
پادداشت: ص.ح. به انگلیسی: S. Huim. The Persian-English
Shorter Dictionary
رده بندی کنگره: ۱۳۸۸ ۹۶۶۶ ح ۲ / ۱۶۲۵ / PE
رده بندی دیویی: ۴۲۳
شماره کتابشناسی ملی: ۱۸۲۵۳۷۶
-

یک فرهنگ دوزبانه حقاً بیش از هر کتاب دیگر
احتیاج به تجدید دارد و دلیلش اینست که زبان هر
ملت مرفی پیوسته در حال رشد و تکامل و کمایش
دستخوش تحول است و نواقص فرهنگ را بتدریجی
که احتیاجات جدید مترجمین احساس می شود بایستی
اصلاح نمود.

(برگرفته از دیباچه مؤلف)

فرهنگ معاصر

شماره ۱۵۴، خیابان دانشگاه، تهران ۱۳۱۴۷۶۴۶۶۸

تلفن: ۶۶۴۶۵۵۲۰ - ۶۶۹۵۲۶۳۲ فاکس: ۶۶۴۱۷۰۱۸

E-mail: info@farhangmoaser.com

website: www.farhangmoaser.com

فرهنگ معاصر

فارسی - انگلیسی

کوچک

سلیمان حمیم

ویراستار: فاطمه آذر مهر

دستیار: نسیم سلطانزاده

ناظر چاپ: سیاوش موسایی

حروف‌نگار و صفحه‌آرایی: شهین ظهماسبی

چاپ و صحافی: فرهنگ معاصر

چاپ اول: ۱۳۸۸

کلیه حقوق این اثر متعلق به «مؤسسه فرهنگ معاصر» است و هر نوع استفاده بازرگانی از این فرهنگ اعم از زیراکس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری و یا تکثیر به هر صورت دیگر، کلاً و جزئاً، ممنوع و قابل تعقیب قانونی است.

به پاس حق شناسی از کار فرهنگی زنده یاد
سلیمان حبیب و به خاطر ارزش تاریخی
این مقدمه، آن را به همان صورتی که بود
حفظ و چاپ کرده ایم.

به نام ایزد یکتا

دیباچه

در عصر حاضر که مبادلات فرهنگی کشورها با یکدیگر اجتناب ناپذیر گردیده است آموختن زبانهای بیگانه برای دانش آموزان هر کشور ضرورت حیاتی دارد. خوشبختانه در ایران کنونی وسائل برای یاد گرفتن زبان بحد کافی فراهم و از اینرو نهایت بی انصافی است اگر هر کدام از سه طبقه محصل و مؤلف و ناشر نسبت به آنچه که میهن و جامعه ایرانیت از آنها انتظار دارد کوتاهی روا دارند.

عواملی که در تعلیم و تعلم هریک از فنون دانش بکار می رود عبارت است از کتاب درسی خوب و معلم آزموده و روش صحیح. اما برای فراگرفتن یک زبان خارجی، وجود فرهنگ دوزبانه بدون شک باید به عوامل نامبرده افزوده شود.

تکامل زبان و فرهنگ

در مورد زبان انگلیسی این بنده متجاوز از یک ربع قرن پیش به تألیف فرهنگهای مختلف انگلیسی - فارسی و بعکس مبادرت ورزیده و هر چند سال یک مرتبه ناشرین را وادار کردم که فرهنگی بهتر و کم غلط تر از فرهنگ قبلی منتشر نمایند.* زیرا یک فرهنگ دوزبانه حقاً پیش از هر کتاب دیگر احتیاج به تجدید دارد و دلیلش اینست که زبان هر ملت مترقی پیوسته در حال رشد و تکامل و کمابیش دستخوش تحول است و نواقص فرهنگ را بتدریجی که احتیاجات جدید مترجمین احساس میشود بایستی اصلاح نمود.

---

* و از این جهت جا دارد که از ناشرین بواسطه زحماتی که در این راه متحمل شده و سرمایه هایی که بکار انداخته اند سپاس گزاری شود.

سودمندی باوجود کوچکی

در سالهای اخیر لازم آمد که فرهنگهای کوچک و ارزانی در دسترس عموم گذاشته شود اما مؤلف عقیده داشت که فرهنگ کوچک هم باید دارای مقداری اصطلاحات و حتی بعضی لغات علمی و فنی باشد والا آنقدرها سودمند نخواهد بود و مراجعه کنندگان را در بسیاری از موارد مأیوس خواهد کرد. اینک که چاپ دوم فرهنگ کوچک فارسی - انگلیسی حمیم به هم میهنان عزیز تقدیم میشود خدا را سپاس فراوان می‌گزارم که تلفیق این دو نظر با هم بخوبی میسر گردیده و از طبقات مختلف لغات اعم از ادبی و شاعرانه و مهجور (obsolete) و محاوره‌ای (colloquial) و عامیانه (slang) مقدار کافی برحسب تعداد صفحاتی که در اختیار مؤلف بوده در آن جای داده شده است.

در قسمت لغات علمی و فنی که میگویند فارسی از جهت آنها فقیر است اولاً مقدار زیادی از اصطلاحات قدماء با اینکه فرهنگستان ایران و دیگران برای پاره‌ای از آنها معادل‌های فارسی درست کرده بودند درج شد زیرا حیف بود که آن آثار گرانبها از بین برود. از آن جمله است «تداخل امواج - غلبه خون - تصعید - قرع و انبیق - تفرق اتصال - باروت پنبه - تقدمة المعرفة - جنین کاذب - جوع بقری - حجرالیهود - حسن لبه - ردائت مزاج» و بسیار اصطلاحات دیگر. ثانیاً غالب اصطلاحات فنی را که اشخاص متفرقه و فروشندگان لوازم فنی و حتی رانندگان وسائط نقلیه به سلیقه خود ساخته یا از زبانهای بیگانه با مختصر تغییر شکل اقتباس کرده بودند از روی ناچاری قبول کردیم^۵ تا از این پس چه رویه‌ای از طرف مقامات صلاحیت‌دار برای وضع این گونه اصطلاحات اتخاذ شود و چگونه فارسی از این «فقر» رهایی یابد.

تلفظ لغات فارسی

چون این فرهنگ در وهله اول برای استفاده ایرانیان تهیه شده از نمایش دادن تلفظ فارسی به حروف لاتین (transliteration) که موجب قطور شدن کتاب می‌گردید خودداری و استثناء به درج تلفظ لغات همانند یا خیلی دشوار اکتفا شد چنانکه از سه نمونه زیر معلوم می‌شود:

(matla') مطلع - (morale') مطلع - (harez) حیز

۵ از آن جمله است «آفتامات - اشپیل - پاک - بالشتک - برق‌زا - بوشن - یارازیت انداختن - پیرگار بازاردار - جکشی برق - کلید روکار - ساسات - کنتور ساعت‌دار - سرفشیل شناون - عایق‌کاری - و مانند آنها.

فن استفاده از فرهنگ

بطوری که در دبیاچه چاپ اول گفته شده استفاده از فرهنگ را که عبارت است از جستجوی لغات و بدست آوردن معانی مطلوبه می‌توان حقاً فنی شمرد و در اینجا بار دیگر متأسفم که بگویم جز عده کمی که همواره با فرهنگ‌های انگلیسی و فرانسه سروکار داشته‌اند دیگران هنوز از بدوی‌ترین و اساسی‌ترین مسائل مربوط به فرهنگ بی‌خبرند و طرز استفاده از کتاب لغت را نمی‌دانند بنابر این از درج بعضی مسائل اصولی در این زمینه ناگزیر است:

۱. ترادف لغات در بعضی قاموس‌های یک زبانه خارجی متوسل به گروه‌بندی لغات (grouping) میشوند بدین معنی که ترکیبات هر لغت و آنچه که با آن هم ریشه و منسوب است در ذیل همان لغت بحث میشود و به اصطلاح تمام اعضای خانواده یک لغت دور هم در یکجا جمعند لکن در فرهنگ‌های دوزبانه (از جمله همین فرهنگ) پشت هم انداختن لغات اعم از بسیط یا مرکب مطلقاً به ترتیب الفبائی صورت گرفته است. از اینرو «انگلستان» بلافاصله به دنبال «انگل» آمده و بعد از آن دوباره «انگل‌شناسی» که از ترکیبات «انگل» است گذاشته شده و بعد از آن لغت عامیانه «انگلک» بچشم می‌خورد. همچنین کلمه فرانسوی «کمد» بین «کم‌خونی و کم‌دل» واقع میشود و حال آنکه به هیچیک از آن دو ارتباطی ندارد و در جای دیگر دیده میشود که جانوری موسوم به «گوگردانک» کلمه «گوگرد» را از صفت نسبی آن که «گوگردی» باشد جدا ساخته است. تنها استثنای این قاعده آن است که هر فعل مرکبی که با «کردن و شدن» و امثال آنها ساخته شده در زیر کلمه اصلی که موجب پیدایش آن ترکیب گردیده گذاشته میشود. همچنین است عبارات و اصطلاحات مرکب یا تعبیرات مثلی و مانند آنها مثلاً «انگل کردن» زیر انگل آمده نه بعد از انگل‌شناسی و «گوگرد» زدن یا جوهر «گوگرد» با حروف ریزتر جزو ملحقات گوگرد درآمده است به عبارت دیگر اینگونه عبارات و اصطلاحات جزو لغات اصلی فرهنگ که با حروف درشت و سیاه چاپ شده‌اند نمی‌باشند.

۲. نکات دستوری حالات مختلف یک کلمه از لحاظ دستوری ایجاد معانی مختلف برای آن می‌کند مثلاً «درست» چون به‌طور صفت بکار رود

برای آن در انگلیسی correct و right و honest و مانند آنها گفته میشود و حال آنکه در صورت قیدی در مقابل آن properly, correctly و امثال آن گذاشته میشود. پس دانش آموز باید قبل از پیدا کردن معانی انگلیسی «درست» ببیند در متن فارسی که در جلو او است این کلمه چگونه بکار رفته است. در غیر اینصورت برای جستجوی معانی مطلوبه زیاد معطل و یا دچار گمراهی و یأس خواهد شد.

۳. پی بردن از معلوم به مجهول برای مختصر کردن فرهنگ تدابیری بکار رفته و استنباط لغات و معانی درج نشده از روی مواد درج شده واگذار به هوش و ابتکار دانش آموزان گردیده است.
مثال:

Bleeder; Phlebotomist. رگزن

Bloodletting; bleeding. رگزنی

از این دو فقره چنین برمی آید که اولاً برای «رگزن» bloodletter نیز ممکن است بکار رود زیرا برای «رگزنی» bloodletting هم بکار رفته است و ثانیاً برای «رگزنی» ممکن بود Phlebotomy نیز نوشته شود زیرا برای «رگزن» Phlebotomist نیز آمده است. (البته این راهنمایی بیشتر به درد انگلیسی زبانها می خورد که می دانند زبان خودشان چه لغاتی را در مخزن دارد.)
دو مورد زیر نیز در زمینه طرز مختصر کردن فرهنگ نوشته میشود:

[کتاب] A. کتاب

[ریز] ریختن

نمونه اول می فهماند که «کتاب» جمع عربی «کتاب» است و نمونه دوم می رساند که «ریز» امر یا ریشه امری از فعل «ریختن» است اما برای رعایت اختصار توضیحی مشعر براینکه آن جمع و این امر است داده نشده است.

۴. انتظار غیر معقول مسلم است از یک فرهنگ ۸۰۰ صفحه ای نمی توان انتظار داشت که باندازه یک فرهنگ دو هزار صفحه ای مطلب داشته باشد.

بنابراین کلماتی از قبیل «اکحل - بدوح - بضعه - تدویر - چشم سفید - حظیظ - حمل - خضارت - داشخار - درواخ - دندیدن - راجل - رسیل - زقوم - شیاع - ظافر - عواد - غافر - فرغند - قاص - کعب الاخبار - لقلقیات» و مانند آنها از حدود «فرهنگ کوچک فارسی - انگلیسی حییم» با وجود اضافاتی که در آن بعمل آمده خارج است.

سپاسگزاری

باید اذان کرد که یکنفر به تنهایی از عهده تألیف یک فرهنگ دوزبانه با پایه و هدفی که فوقاً تشریح شد بر نمی آید بلکه با اشکالات عدیده دست بگریبان و مآلاً دچار سهو و نسیان میشود. اما از طرف دیگر نشستن چند نفر باهم و همکاری در آن واحد متضمن اشکالات دیگری می باشد و اگر یک نفر با سلیقه و اسلوب مخصوص بخود اقدام نماید کار بهتر و زودتر انجام می پذیرد. برای توأم کردن این دوشق مؤلف چاره ای جز استمداد از رفقای مطلع و با ذوق نداشته و اکنون که توفیق تکمیل کتاب حاصل شده وقت آن رسیده است که از همه آن رفقا قلباً سپاسگزاری کند و در این زمینه باید دو نفر را که بیش از همه مؤلف مدیون ایشان بوده است نام برد: اول آقای جمشید سیروس که از بهترین معلمین زبان و ادبیات انگلیسی و از طلبه واقعی این زبان هستند و در پیدا کردن معادل های انگلیسی برای پاره ای از اصطلاحات و زبازدهای فارسی کمک شایانی نموده اند و دوم آقای علی اشرف شیبانی دانشمند زبان فارسی که در قسمت جستجوی مأخذ و معانی اصلی لغات راهنمای حقیقی این جانب بوده اند. تندرستی و سعادت هر دو را از خداوند متعال خواستارم.

نس. حییم

اسفندماه ۱۳۳۶

یادداشت ویراستار

فرهنگ کوچک فارسی - انگلیسی شادروان سلیمان حیم اولین بار در سال ۱۳۳۳ انتشار یافت و در سال ۱۳۳۶ چاپ دیگر آن با اصطلاحات و اضافات مؤلف منتشر شد. در سال ۱۳۷۵ چاپ جدید فرهنگ کوچک حیم با بازآرایی و نسخه‌پردازی جدید توسط مؤسسه فرهنگ معاصر روانه بازار کتاب شد.

در ادامه روند روزآمد کردن فرهنگ‌های حیم در واحد پژوهش فرهنگ معاصر، اکنون ویرایش محتوایی این فرهنگ روی چاپ جدید ۱۳۷۵ و با مقایسه دقیق با چاپ ۱۳۳۶ انجام گرفته است. هدف از ویرایش این اثر روزآمد کردن و در نتیجه زنده کردن فرهنگی است که به اعتقاد ما بر پایه استواری تألیف شده که با گذشت بیش از نیم قرن، هنوز هم پاسخگوی بخش قابل توجهی از نیازهای کاربران آن است. در این راه کوشیده‌ایم ساختار اصلی و هویت اثر را تا حد ممکن حفظ کنیم.

کارهای انجام‌شده در این ویراست:

۱. حذف مدخل‌ها و زیرمدخل‌های کهنه و مهجور با مقایسه با فرهنگ معاصر فارسی امروز (ویراست جدید، ۱۳۸۱). مدخل‌هایی نظیر «شادبهر»، «شارق»، «شالسنجان»، «شیشه‌باز یا شیشه‌گردان»، «قچاق» و «قباچه شدن» حذف شده‌اند. بعضی از گونه‌های نوشتاری قدیمی نیز حذف شده‌اند، از آن جمله: «دوچار» (دچار)، «دگل» (دکل)، «دکر» (دکور)، «دمبلیچه» (دنبالچه)، «دوقلی» (دوقولو).
۲. افزودن مدخل‌ها و زیرمدخل‌های جدید که در مجموع طیف وسیعی از واژه‌ها و ترکیبات متداول و امروزی است. دسته‌ای از آن‌ها با مقایسه با فرهنگ معاصر فارسی امروز (ویراست جدید، ۱۳۸۱) انتخاب شده‌اند و دسته‌ای دیگر در روند کار و پژوهش‌های گزیده‌ای از واژه‌های مصوب فرهنگستان که از فرهنگ واژه‌های مصوب فرهنگستان (۱۳۷۶ تا ۱۳۸۲) و دفتر پنجم فرهنگستان (مصوب ۸۷/۲/۹) فراهم آمده بود به گنجینه لغات این فرهنگ افزوده شده است.

۳. افزودن نام وزارت خانه‌ها، استان‌ها و مراکز استان‌ها و برخی سازمان‌ها و نهادها به کامل‌تر شدن فرهنگ فارسی به انگلیسی حمیم کمک کرده است.
۴. برای معادل‌یابی مدخل‌ها و زیرمدخل‌ها، علاوه بر فرهنگ‌های روز بریتانیایی و آمریکایی از فرهنگ معاصر پویا (انگلیسی - فارسی، ویراست سوم) برای بازیابی معادل‌ها استفاده شده است.
- معادل‌های ویراست قبلی نیز همه بازیابی و به‌طور محدودی ویرایش شده‌اند.
۵. برای همه مدخل‌های این فرهنگ تلفظ جدید و ساده‌ای براساس الفبای آوانگار بین‌المللی (IPA) داده شده است. ملاک کار فرهنگ معاصر فارسی امروز (ویراست جدید، ۱۳۸۱) و فرهنگ آوایی فارسی (چاپ دوم با اصطلاحات) بوده است.
۶. حوزه‌هائی دستوری، علمی، کاربردی و یا حوزه‌های مربوط به سبک مدخل‌ها، همه بازیابی و تکمیل شده‌اند.
۷. ارجاع‌های فرهنگ بازیابی، کنترل و یکدست شده‌اند.
۸. نام ماه‌های ایرانی (فروردین، اردیبهشت ...)، نام برخی غذاهای متداول (قورمه‌سبزی، چلوکباب، ...) و یا نام‌هایی نظیر زورخانه، هفت‌سین، یلدا ... به انگلیسی حرف‌نویسی شده‌اند و توضیحات مختصری در پرانتز به همراه دارند.

فاطمه آذرمهر

اردیبهشت ماه ۱۳۸۸